

MEMORANDUM
O SKUTEČNÉ AUTONOMII
TIBETSKÉHO NÁRODA

(Do češtiny přeloženo z anglického překladu původního tibetského textu)

MEMORANDUM O SKUTEČNÉ AUTONOMII PRO TIBETSKÝ NÁROD

I. ÚVOD

Od obnovení přímých kontaktů s vládou Čínské lidové republiky (ČLR) v roce 2002 probíhají intenzivní rozhovory mezi vyslanci Jeho Svatosti čtrnáctého dalajlamy a představiteli ústřední vlády. V průběhu těchto rozhovorů Tibeťané jasně formulovali své požadavky. Hlavním cílem *Politiky střední cesty* je zajistit Tibeťanům skutečnou autonomii v rámci práv garantovaných ústavou Čínské lidové republiky. Tento cíl byl stanoven s ohledem na oboustranný prospěch a uspokojení dlouhodobých zájmů tibetského i čínského národa. Jsme pevně rozhodnuti neusilovat o odtržení a nezávislost. Tibetský problém chceme vyřešit skutečnou autonomií opírající se o principy autonomie zakotvené v Ústavě Čínské lidové republiky. Ochrana a rozvoj jedinečné tibetské identity ve všech jejích aspektech je v souladu s obecnými zájmy lidstva a se zájmy Tibeťanů a Číňanů.

V průběhu sedmého kola rozhovorů uspořádaného 1. a 2. července 2008 v Pekingu místopředseda Čínské lidové republiky politického poradního shromáždění a předseda řídicího výboru Všečínské jednotné fronty Tu Čching-lin výslovně požádal o návrhy Jeho Svatosti dalajlamy na opatření směřující ke zvýšení stability a urychlení rozvoje Tibetu. Výkonný místopředseda řídicího výboru Všečínské jednotné fronty Ču Wej-čchün dále prohlásil, že by se čínská strana ráda dozvěděla, o jakou míru autonomie usilujeme, a vyslechla naše názory na všechny aspekty regionální autonomie realizované v souladu s Ústavou ČLR.

Vycházejíc z tohoto požadavku, memorandum vyjadřuje náš názor na skutečnou autonomii a předkládá náš návrh na vyhovění specifickým požadavkům občanů tibetské národnosti na autonomii a samosprávu aplikováním principů autonomie zakotvených v Ústavě Čínské lidové republiky. Jeho Svatost dalajlama je přesvědčen, že základní potřeby tibetského národa mohou být uspokojeny skrze skutečnou autonomii v rámci ČLR.

Čínská lidová republika je mnohonárodním státem a stejně jako mnoho dalších zemí na světě se snaží řešit národnostní otázky autonomií a samosprávou svých menšinových národů. Ústava ČLR zakotvuje základní princip autonomie a práva na samosprávu, shodující se s potřebami a cíli Tibeťanů. Cílem regionální autonomie menšinových národů je boj proti útlaku a neshodám mezi národy prostřednictvím odmítnutí jak chanského šovinismu, tak regionálního nacionalismu. Jejím smyslem je ochrana kultury a identity menšinových národů předáním správy jejich záležitostí do jejich rukou.

Potřeby Tibeťanů mohou být do značné míry naplněny v rámci ústavních principů autonomie v tom smyslu, jak jim rozumíme. V několika základních bodech přenechává ústava ČLR plnou moc v rozhodování a realizaci systému autonomie místním orgánům. Výkonem této plné moci lze ve specifických podmínkách čínsko-tibetských vztahů realizovat skutečnou autonomii Tibeťanů. Je možné, že si implementace základních ústavních principů vyžádá úpravy či doplnění legislativy týkající se autonomie, odpovídající na specifické charakteristiky a potřeby příslušníků tibetského národa. Pokud obě strany prokáží v jednání dobrou vůli, aktuální problémy mohou být vyřešeny v rámci ústavních principů autonomie. Touto cestou

bude zajištěna národní jednota a stabilita a nastoleny harmonické vztahy mezi Tibeťany a ostatními národy.

II. RESPEKTOVÁNÍ INTEGRITY TIBETSKÉHO NÁRODA

Tibeťané tvoří jeden menšinový národ obývajících v současné době několik různých správních útvarů ČLR. Integrita tibetského národa musí být respektována. Takový je duch a záměr ústavního principu regionální národní autonomie, stejně jako principu rovnosti mezi národy.

Nemůže být pochyb, že Tibeťané sdílí společný jazyk, kulturu, duchovní kulturu a základní hodnoty a zvyky, že tvoří jednotnou etnickou skupinu a vyznačují se silným národním sebevědomím. Tibeťané mají společnou minulost, a i když v průběhu historie byli několikrát politicky a administrativně rozděleni, nepřestalo je spojuvat společné náboženství, společná kultura, vzdělávání, jazyk, způsob života a specifika daná životem v unikátním životním prostředí vysoké náhorní plošiny.

Tibetský národ obývá již několik tisíciletí souvislou oblast na Tibetské náhorní plošině, kterou lze tím pádem označit za jeho původní domov. Z hlediska uplatnění ústavního principu regionální národní autonomie je podstatný fakt, že Tibeťané v ČLR tvoří jediný národ obývajících celistvé území celé této oblasti.

Na základě výše uvedených skutečností Čínská lidová republika uznala tibetský národ za jeden z 55 menšinových národů.

III. CÍLE TIBEŤANŮ

Tibeťané mají pozoruhodnou a unikátní historii, kulturu a duchovní tradici, tvořící cennou součást všelidského dědictví. Tibeťané si přejí nejen uchovávat své národní dědictví, jehož si hluboce váží, ale též rozvíjet svou kulturu a svůj duchovní život a vědění způsobem, odpovídajícím potřebám a stavu lidstva v 21. století.

Jakožto jeden z národů mnohonárodní Čínské lidové republiky se Tibeťané chtějí účastnit ekonomického a vědeckého rozvoje své země. Přejeme si podílet se aktivně na rozvoji ČLR a přispívat k němu, ale chceme usilovat i o to, aby v jeho důsledku Tibeťané nepřišli o svou identitu, kulturu a základní hodnoty a aby nebyl ohrožen unikátní a křehký ekosystém Tibetské náhorní plošiny, domova Tibeťanů.

Uznání výjimečného postavení Tibeťanů v rámci ČLR, které nikdy nebylo vedením tohoto státu zpochybňováno a našlo svůj výraz v Sedmnáctibodové dohodě a v pozdějších prohlášeních a nařízeních vůdců ČLR, zůstává základním východiskem pro formulaci vhodného rozsahu a struktury tibetské autonomie v rámci Čínské lidové republiky. Ústavní princip pružnosti zákona umožňuje jeho přizpůsobení specifickým podmínkám, včetně specifických vlastností a potřeb menšinových národů.

Závazek Jeho Svatosti dalajlamy řešit problémy Tibeťanů v rámci ČLR je jasný a jednoznačný. Jeho názor je v souladu s prohlášením předního čínského vůdce Teng Siao-pchinga, že kromě požadavku nezávislosti je možné všechny tibetské otázky vyřešit prostřednictvím dialogu. To znamená, že plně respektujeme teritoriální celistvost Čínské lidové republiky a žádáme ústřední vládu, aby uznala a plně respektovala celistvost tibetského národa a jeho právo na skutečnou autonomii

v rámci ČLR. Jsme přesvědčeni, že na tomto základě je možné vyřešit vzájemné neshody a prosadit jednotu, stabilitu a harmonické vztahy mezi našimi národy.

Chtějí-li se Tibeťané uplatnit v rámci ČLR jako svébytný národ, jejich země se musí ekonomicky, společensky a politicky rozvíjet způsobem korespondujícím s rozvojem ČLR a celého světa, při současném respektování a posilování tibetských rysů tohoto rozvoje. Podmínkou je uznání a uplatnění práva Tibeťanů na samosprávu na celém území obývaném jimi v ČLR, v souladu s jejich potřebami, prioritami a specifiky.

Tibetskou kulturu a identitu mohou chránit a rozvíjet pouze sami Tibeťané, nikdo jiný. Z toho vyplývá, že Tibeťané musí dostat příležitost pomáhat sami sobě, samostatně se rozvíjet a sami si vládnout, přičemž je potřeba nalézt rovnováhu mezi jejich autonomií a nezbytným a užitečným vedením ústřední vlády a ostatních provincií a oblastí Čínské lidové republiky.

IV. ZÁKLADNÍ POTŘEBY TIBEŤANŮ **Předmět samosprávy**

1) Jazyk

Jazyk je nejdůležitějším rysem tibetské národní identity. Tibetština je základním komunikačním prostředkem Tibeťanů a jejich literárním jazykem, v němž byly sepsány všechny tibetské duchovní, historické a vědecké texty. Tibetština má nejen gramatiku srovnatelnou svou složitostí s gramatikou Sanskrtu, ale je jediným živým jazykem vhodným k bezchybným překladům z tohoto starobylého jazyka. Tibetskou literaturu však netvoří pouze kvalitní překlady, přesahující svým počtem množství děl přeložených do kteréhokoli jiného jazyka, ale podle některých učenců se může pochlubit i nejobjemnější a nejbohatší původní literaturou ze všech světových národních literatur. Článek 4 Ústavy Čínské lidové republiky garantuje svobodu všech národů „používat a rozvíjet svůj vlastní mluvený a psaný jazyk...“.

Aby Tibeťané mohli toto právo uplatnit, musí být respektována úloha tibetštiny jakožto jejich hlavního mluveného a psaného jazyka. Z toho vyplývá, že tibetština musí být hlavním úředním jazykem tibetských autonomních oblastí.

Tento princip je zakotven v článku 121 Ústavy, kde stojí: „Orgány samosprávy národních autonomních oblastí využívají při komunikaci na místní úrovni obvyklý mluvený a psaný jazyk dané oblasti.“ Článek 10 Zákona o regionální národní autonomii stanoví, že tyto orgány „garantují právo národů obývajících autonomní oblasti používat a rozvíjet své mluvené a psané jazyky...“

V souladu s požadavkem Ústavy na uznání jazyků menšinových národností jakožto hlavních jazyků v oblastech jimi osídlených Zákon o regionální národní autonomii v článku 36 ukládá autonomním správním orgánům zvolit „jazyk používaný ve výuce a v přijímacích řízeních“ ve vzdělávání. To implikuje uznání tibetštiny jakožto hlavního vyučovacího jazyka.

2) Kultura

Hlavním smyslem principu regionální autonomie je uchování kultury menšinových národů. Ústava ČLR se o uchování kultury zmiňuje v článcích 22, 47 a 119 a Zákon o regionální národní autonomii v článku 38. Za neoddělitelné součásti své kultury považují Tibeťané své náboženství, tradici, jazyk a identitu - tedy hodnoty, které jsou všechny do jisté míry ohroženy. Svěbytné kulturní dědictví Tibeťanů je

v mnohonárodní Čínské lidové republice zapotřebí chránit prostřednictvím vhodných ústavních zákonů.

3) Náboženství

Náboženství je pro Tibeťany základní součástí života a tibetská identita je úzce spjata s buddhismem. Princip rozluky církve a státu, který uznáváme, se nesmí stát záminkou pro omezování náboženské svobody a praxe Tibeťanů. Osobní a národní svoboda je pro Tibeťany nepředstavitelná bez svobody vyznání a svědomí a svobodné volby náboženství. Ústava ČLR uznává význam náboženství a zakotvuje právo náboženství vyznávat. Svobodu náboženského vyznání garantuje článek 36 Ústavy. Nikdo nesmí nikoho nutit nevěřit či věřit v to či ono náboženství. Diskriminace na základě náboženského vyznání je nepřipustná.

Výklad podle mezinárodních standardů ukazuje, že toto ústavní právo zahrnuje i svobodu vyjádření náboženské víry či vyznání. Do této kategorie spadá právo klášterů organizovat a řídit klášterní život v souladu s tradicí buddhistického monasticismu, právo studovat náboženství a účastnit se náboženského vyučování a právo přijímat do klášterů jakékoli množství mnichů a mnišek v libovolném věku. Patří sem i právo organizovat tradiční veřejná shromáždění za účelem náboženské výuky a udělování zasvěcení. Stát nesmí zasahovat do náboženských záležitostí, jako například do vztahu mezi učitelem a žákem, řízení klášterních institucí a rozpoznávání převtělenců.

4) Vzdělávání

Přání Tibeťanů budovat a řídit vlastní vzdělávací systém ve spolupráci a v koordinaci s ministerstvem školství ČLR, stejně jako jejich aspirace zapojit se a přispívat k rozvoji vědy a techniky, jsou v souladu s ústavními zákony týkajícími se oblasti vzdělávání. Jsme si vědomi rostoucího uznání přínosu buddhistické psychologie, metafyziky, kosmologie a vědy o mysli pro rozvoj mezinárodní vědy.

Zatímco podle článku 19 Ústavy bere stát na sebe plnou odpovědnost za zajištění vzdělání pro své občany, článek 119 zakotvuje princip „nezávislé správy vzdělávání... samosprávnými orgány národních autonomních oblastí na jejich území...“ Tento princip je obsažen také v článku 36 Zákona o regionální národní autonomii.

Jelikož úroveň autonomie na úrovni přijímání rozhodnutí nebyla jasně stanovena, je třeba zdůraznit, že Tibeťané musí dostat příležitost uplatnit skutečnou autonomii při vzdělávání svého národa tak, jak vyplývá z ústavního principy autonomie.

Pokud jde o přání zapojit se do rozvoje vědeckého poznání a techniky a přispívat k němu, Ústava (článek 119) a Zákon o regionální národní autonomii (článek 39) jednoznačně deklarují právo autonomních oblastí na vědeckotechnický rozvoj.

5) Ochrana životního prostředí

V Tibetu pramení velké asijské řeky. Nacházíme v něm nejvyšší hory planety a také nejrozsáhlejší a nejvyšší náhorní plošinu bohatou na minerální zdroje, starobylé lesy a spoustu hlubokých údolí nedotčených lidskou činností.

Praxi ochrany životního prostředí může obohatit tibetská tradice úcty ke všem formám života, zakazující ubližovat všem vnímajícím bytostem, ať už se jedná o lidské bytosti či o zvířata. Tibet býval jedinečným místem setkání s neposkvrněnou přírodou.

Dnes je přírodní prostředí Tibetu nenávratně poničeno. Znamky trvalého poškození nesou především pastviny, zemědělská půda, lesy, vodní zdroje a fauna.

Vzhledem k výše uvedenému a také ve smyslu znění Zákona o regionální národní autonomii (články 45 a 66) musí mít Tibeťané právo rozhodovat o otázkách životního prostředí a možnost využívat při jeho ochraně tradiční způsoby péče o přírodu.

6) Využívání přírodních zdrojů

Pokud jde o ochranu a management životního prostředí a využívání přírodních zdrojů, Ústava a Zákon o regionální národní autonomii svěřují orgánům samosprávy autonomních oblastí pouze omezené pravomoci (články 27, 28, 45 a 66 Zákona o regionální národní autonomii a článek 118 Ústavy, ukládající těmto orgánům, aby „náležitým způsobem braly v úvahu zájmy [národních autonomních oblastí]“).

Zákon o regionální národní autonomii ukládá autonomním oblastem povinnost chránit lesy a pastviny a pečovat o ně (článek 27) a „upřednostňovat rozumné využívání a zužitkování přírodních zdrojů, které jsou povinny rozvíjet“, avšak pouze v rámci státních plánů a dohod uzavřených ústřední vládou. Rozhodující role ústřední vlády v řešení těchto otázek je zakotvena v článku 9 Ústavy.

Ústavní princip autonomie nemůže být podle našeho názoru uplatňován způsobem umožňujícím Tibeťanům stát se skutečnými pány svého osudu, pokud se nebudou účastnit rozhodování ve věci zužitkování přírodních zdrojů jako jsou zásoby minerálů, řeky a vodní plochy, lesy, pohoří, pastviny atd.

Rozvoj přírodních zdrojů, daňové politiky a ekonomiky státu úzce souvisí s vlastnictvím půdy. Proto je nezbytné, aby pravomoc odstupovat a pronajímat půdu zůstala v rukou národa obývajícího danou autonomní oblast, s výjimkou půdy vlastněné státem. Ze stejného důvodu musí mít autonomní oblast pravomoc samostatně formulovat a realizovat rozvojové plány odpovídající státní politice.

7) Ekonomický rozvoj a obchod

Rozvoj Tibetu v oblasti ekonomiky je vítaný a žádoucí. Oblasti obývané Tibeťany stále patří k nejzaostalejším regionům v Čínské lidové republice.

Ústava uznává úlohu správních orgánů autonomní oblasti v jejím ekonomickém rozvoji, realizovaném v souladu s místními specifiky a potřebami (článek 118 Ústavy a článek 25 Zákona o regionální národní autonomii). Ústava také aplikuje princip autonomie na správu financí (článek 117 Ústavy a článek 32 Zákona o regionální národní autonomii). Současně Ústava uznává důležitost státního financování a asistence státu pro urychlení rozvoje autonomních oblastí (článek 122 Ústavy a článek 22 Zákona o regionální národní autonomii).

Článek 31 Zákona o regionální národní autonomii uznává právo autonomních oblastí sousedících tak jako Tibet s jinými státy navazovat obchodní styky se sousedy a s dalšími cizími zeměmi. Uznání těchto principů je pro tibetský národ velmi důležité, neboť obyvatelstvo sousedních zemí je s Tibeťany spřízněno kulturně, nábožensky, etnicky a ekonomicky.

I když je asistence poskytována ústřední vládou a jednotlivými provinciemi z krátkodobé perspektivy prospěšná, pokud dlouhodobě povede k závislosti a ztrátě soběstačnosti, lze její výsledky hodnotit spíše negativně. Jedním z důsledku

důsledného uplatnění principu autonomie by byla právě ekonomická soběstačnost tibetského národa.

8) Zdravotnictví

Článek 21 Ústavy deklaruje zodpovědnost státu za poskytování zdravotní péče. Článkem 119 je tato zodpovědnost svěřena autonomním oblastem. Článek 40 Zákona o regionální národní autonomii taktéž přiznává samosprávným orgánům autonomních oblastí právo „samostatně rozhodovat o rozvoji místních zdravotnických služeb a podpoře moderní i tradiční medicíny“.

Stávající zdravotnický systém selhává v poskytování odpovídající péče obyvatelům tibetského venkova. Výše zmíněné právní principy by měly zajistit orgánům autonomních oblastí pravomoci a zdroje potřebné pro uspokojení zdravotnických potřeb tibetské populace. Zároveň by mělo být v kompetenci samosprávných orgánů, že budou podporovat a rozvíjet tradiční tibetskou medicínu a astrologii.

9) Veřejný pořádek

Z hlediska udržení veřejného pořádku je důležité, aby bezpečnostní síly byly z větší části tvořeny příslušníky domácího národa, kteří rozumí místním tradicím a zvykům a respektují je.

Ke škodě autonomních oblastí obývaných Tibeťany bylo do rukou místních tibetských úředníků svěřeno jen málo pravomocí.

Důležitým aspektem autonomie a samosprávy je odpovědnost za veřejný pořádek a bezpečnost v autonomních oblastech. Článek 120 Ústavy a článek 24 Zákona o regionální národní autonomii zdůrazňují důležitost účasti místních obyvatel na udržování veřejného pořádku a povolují autonomním oblastem realizovat vlastní bezpečnostní strategii v rámci „bezpečnostních struktur státu, s ohledem na specifické potřeby a se souhlasem Státní rady“.

10) Řízení migrace obyvatelstva

Hlavním cílem regionální národní autonomie a samosprávy je zachování identity, kultury, jazyka a dalších hodnot menšinových národů prostřednictvím předání správy věcí veřejných do jejich rukou.

Hlavního cíle regionální národní autonomie nemůže být dosaženo, pokud je povoleno a podporováno osídlování autonomní oblasti velkým počtem příslušníků většinového národa, v tomto případě chanských Číňanů, a dalších národů. Demografické změny vyplývající z této politiky povedou spíše k asimilaci než k integraci Tibeťanů a mohly by se stát příčinou postupného zániku tibetské kultury a identity. S přílivem Chanů a dalších národů do oblastí obývaných Tibeťany se uplatnění ústavního principu regionální národní autonomie dále zkomplikuje, jelikož „celistvost osídlení“ autonomní oblasti menšinovým národem, představující jednu z podmínek daných Ústavou, bude narušena pohybem a přesuny obyvatelstva.

Pokud příliv usedlíků bude pokračovat, Tibeťané zanedlouho nebudou tvořit „celistvé osídlení“, a v důsledku toho nebudou mít podle Ústavy právo na regionální národní autonomii. To by byl prohřešek proti základním principům řešení národní otázky, zakotveným v čínské Ústavě.

Zákony omezující pohyb či přesídlování občanů již byly v Čínské lidové republice v minulosti uplatněny. Problémem je tedy spíše omezování pravomocí autonomních

oblastí přijímat a realizovat opatření proti nekontrolované migraci. Požadavek, aby orgány samosprávy autonomní oblasti měly pravomoc regulovat přistěhovalectví, osidlování a výtěžné aktivity osob stěhujících se do Tibetu z jiných oblastí ČLR, má pro nás zásadní význam s ohledem na cíle ústavního principu autonomie, který respektujeme a chceme jej uskutečnit.

Vyhnutí příslušníků cizích národností, kteří se v Tibetu usadili natrvalo nebo v této zemi dlouhodobě žili, není naším záměrem. Obavy v nás vyvolává uměle vyvolávaný příliv Chanů a příslušníků dalších národů do mnoha oblastí osídlených v minulosti převážně Tibeťany, který rozrušuje existující komunity, odsunuje tibetské obyvatelstvo do marginálního postavení a ohrožuje křehké životní prostředí.

11) Výměna s jinými zeměmi v oblasti kultury, vzdělávání a náboženství

Článek 42 Zákona o regionální národní autonomii uzákoňuje právo autonomních oblastí organizovat v odvětvích, v nichž je uplatňován princip autonomie, jako například v kultuře, umění, vzdělávání, vědě, zdravotnictví, sportu, náboženství, životním prostředí nebo ekonomii výměnu a spolupráci s ostatními národy, provinciemi a regiony Čínské lidové republiky, stejně tak jako s cizími státy.

V. ZAVEDENÍ JEDNOTNÉ AUTONOMNÍ SPRÁVY TIBETSKÉHO NÁRODA V ČÍNSKÉ LIDOVÉ REPUBLICE

Autonomní řízení rozvoje a rozkvětu tibetského národa v souladu s jeho identitou, výše uvedenými potřebami a také v duchu jeho kulturních a duchovních tradic vyžaduje vytvoření jednotného územně-správního celku, který by zahrnoval všechny současné vlády ČLR uznané tibetské autonomní regiony. Současné správní dělení, podle něhož jsou tibetské komunity administrativně přičleněny k několika provinciím a regionům ČLR, způsobuje roztržičnost a nerovnoměrný rozvoj a oslabuje schopnost Tibeťanů chránit společnou kulturní, duchovní a etnickou identitu. Stávající politické uspořádání je charakterizováno spíše neúctou k principům autonomie a snahou o rozdělení, než uznáním národní jednoty. Zatímco ostatní menšinové národy ČLR jako například Ujguři nebo Mongolové spravují své záležitosti takřka bezvýhradně v rámci jednotných autonomních oblastí, Tibeťané stále nejsou vnímáni jako jeden národ, ale jako několik menšinových národností.

Zavedení jednotné autonomní správy tibetského národa v ČLR je plně v souladu s ústavním principem deklarovaným článkem 4 Ústavy a článkem 2 Zákona o regionální národní autonomii, který říká, že „regionální autonomie je uplatňována v oblastech, kde menšinové národy tvoří celistvé osídlení“. Zákon o regionální národní autonomii označuje regionální národní autonomii za „základní politiku Komunistické strany Číny uplatňovanou při řešení národních otázek v Číně“. Pojetí regionální národní autonomie je blíže vysvětleno v Preambuli k tomuto zákonu:

Menšinové národy pod jednotným vedením státu uplatňují regionální autonomii prostřednictvím samosprávných orgánů zřízených v oblastech, kde tvoří celistvé osídlení. Regionální národní autonomie je výrazem plného uznání práva národních menšin na správu vlastních vnitřních záležitostí a věrnosti státu principům rovnosti, jednoty a společné prosperity všech národů.

Je zjevné, že tibetský národ bude v rámci ČLR schopen uplatňovat principy autonomie a efektivně spravovat své vnitřní záležitosti jedině v případě, že mu bude

umožněno vytvořit jednotný samosprávný orgán, do jehož jurisdikce bude spadat řešení záležitostí tibetského národa jako celku.

Zákon o regionální národní autonomii počítá s možností úpravy hranic národních autonomních oblastí. Požadavek uplatnit základní ústavní právo na regionální autonomii uznáním jednoty tibetského národa je plně legitimní a případné změny správního uspořádání národních autonomních oblastí, které by si uplatnění tohoto práva mohlo vyžádat, v žádném ohledu neprotiřečí ústavě Čínské lidové republiky. Mohli bychom uvést několik případů, kdy ke změnám územního uspořádání v této souvislosti došlo.

VI. POVAHA A STRUKTURA SYSTÉMU AUTONOMIE

Míra samosprávy ve výše uvedených odvětvích do značné míry určuje míru skutečné autonomie tibetského národa. Naším úkolem je tudíž prozkoumat možné způsoby uplatnění a řízení systému autonomie s ohledem na unikátní situaci a základní potřeby Tibeťanů.

Skutečná autonomie musí zahrnovat právo Tibeťanů sestavovat regionální vládu a vládní úřady a definovat procesy vládnutí nejlépe vyhovující jejich vlastním potřebám a specifickým charakteristikám. Shromáždění lidových zástupců autonomní oblasti musí být dána pravomoc přijímat zákony týkající se všech odvětví, v nichž má být autonomie uplatněna (to jest předmětů samosprávy popsaných výše), a orgánům samosprávy musí být umožněno autonomně tyto zákony uplatňovat a dohlížet na jejich dodržování. Skutečná autonomie zahrnuje též plnohodnotné zastoupení v ústředních správních orgánech a podíl na rozhodovacích procesech na úrovni státu. Aby byl systém autonomní samosprávy účinný, je také nezbytné formulovat procesy připomínkování, spolupráce a společného rozhodování v otázkách společného zájmu.

Klíčovým prvkem skutečné autonomie je ústavními a jinými zákony garantovaná nemožnost omezení či změny pravomocí a odpovědností svěřených autonomní oblasti na základě jednostranného rozhodnutí. To znamená, že ani ústřední vláda ani samospráva autonomní oblasti nesmí bez souhlasu druhé strany měnit základní rysy systému autonomie.

V souladu s článkem 116 Ústavy a článkem 19 Zákona o regionální národní autonomii je možné míru a specifika skutečné autonomie Tibetu detailně stanovit v prováděcích vyhláškách o uplatnění autonomie nebo, pokud toho bude zapotřebí, v samostatné sbírce zákonů přijatých k tomuto účelu a odrážejících osobité potřeby a životní podmínky tibetského národa. V článku 31 a v několika dalších článcích Ústava hovoří o možnosti přijímat speciální zákony odpovídající na speciální situace, jako například na zvláštní postavení Tibeťanů, za současného respektování existujícího společenského, ekonomického a politického řádu státu.

Hlava VI Ústavy pojednává o orgánech samosprávy národních autonomních oblastí a uznává jejich právo vytvářet a přijímat zákony. Článek 116 (rozpracovaný v článku 19 Zákona o regionální národní autonomii) zakotvuje jejich právo přijímat „zvláštní legislativní opatření nezbytná s ohledem na politická, ekonomická a kulturní specifika národa či národů obývajících autonomní oblast.“ Ve stejném duchu Ústava uznává pravomoci samosprávy autonomní oblasti v celé řadě oblastí (článek 117-120), stejně jako pravomoc této samosprávy uplatnit princip pružnosti při uplatňování zákonů a politiky ústřední vlády a vyšších správních orgánů s cílem vyhovět podmínkám jimi spravované autonomní oblasti (článek 115).

Zmíněné články ústavy a zákony ukládají významná omezení rozhodovacím pravomocím samosprávných orgánů. Přesto Ústava zakotvuje právo samosprávy formulovat, schvalovat a uvádět do praxe zákony a politická rozhodnutí reagující na potřeby místního obyvatelstva a uznává, že mohou být odlišné od zákonů a rozhodnutí přijímaných ostatními orgány státní správy, ústřední vládu nevyjímaje.

Ačkoli požadavky Tibeťanů na skutečnou autonomii nijak neodporují principu autonomie obsaženému v Ústavě, jak jsme ukázali výše, vyhovění těmto požadavkům v současné době brání celá řada problémů, v jejichž důsledku je princip autonomie uplatňován jen s obtížemi nebo není uplatňován vůbec.

Podmínkou uplatnění skutečné autonomie je například jasné rozdělení pravomocí a odpovědností mezi ústřední vládu a vládu autonomní oblasti, respektující povahu jednotlivých předmětů pravomocí a odpovědností. Jejich rozdělení nebylo jasné definováno a legislativní pravomoci autonomních oblastí jsou v současné době nejasné a značně omezené. Tak, zatímco Ústava uznává potřebu autonomních oblastí přijímat a uplatňovat zákonné normy týkající se mnoha důležitých otázek, požadavek předchozího schválení těchto zákonných norem výkonným výborem Všečínského shromáždění lidových zástupců, stanovený článkem 116, uplatnění principu autonomie brání. V praxi je tomu tak, že nejvyšší orgány ústřední vlády schvalují pouze zákonné normy přijaté shromážděními autonomních oblastí, zatímco k přijetí zákonů shromážděním neautonomní provincie není předchozího schválení zapotřebí a zákony jsou Všečínskému shromáždění lidových zástupců předkládány pouze za účelem jejich „zaznamenání“ (článek 100).

Uplatnění principu autonomie je dále upravováno množstvím zákonů a vyhlášek, v souladu s ustanoveními článku 115 Ústavy. Tyto zákony ve svém dopadu omezují autonomii autonomních oblastí a protirečí jeden druhému. Výsledkem je, že přesná míra autonomie není jasné definována a stanovena, takže může být jednostranně změněna zákony a vyhláškami přijímanými na vyšších úrovních státní správy, a dokonce i na základě politických rozhodnutí výkonných orgánů. Stejně tak nejsou definovány vhodné procesy připomínkování a řešení neshod mezi ústřední vládou a autonomní samosprávou v otázkách míry a uplatnění autonomie. Výsledná nejistota omezuje iniciativu regionální samosprávy a brání skutečné autonomii Tibeťanů.

Nepovažujeme v této chvíli za vhodné zabývat se detailním rozbořem těchto otázek a dalšími problémy bránícími plnému uplatnění principu autonomie v Tibetu. Zmiňujeme je pouze okrajově, jako příklad problémů jimiž je zapotřebí se v budoucnu zabývat v rámci dialogu. Máme v úmyslu pokračovat ve studiu Ústavy, a pokud to bude zapotřebí, s radostí předložíme detailnější analýzu našeho pohledu na relevantní problémy.

VII. DALŠÍ POSTUP

V úvodu memoranda jsme vysvětlili, že naším cílem je prozkoumat možnosti naplňování potřeb tibetského národa v rámci Čínské lidové republiky a v souladu s principy autonomie zakotvenými v její Ústavě. Jak Jeho Svatost dalajlama ve svých vystoupeních často opakuje, nemáme žádné vedlejší úmysly. Naším cílem není využít dohodu o skutečné autonomii jako první krok k odtržení od Číny.

Cílem tibetské exilové vlády je zastupovat tibetský lid a chránit jeho zájmy. Tibetská exilová vláda ztratí své opodstatnění a zanikne v momentě dosažení dohody

s představiteli Čínské lidové republiky. Jeho Svatost dalajlama opakovaně zdůrazňuje své rozhodnutí nepřijmout žádnou politickou funkci v budoucí samosprávě Tibetu. Jeho Svatost dalajlama je zároveň rozhodnut podpořit případnou dohodu vahou své autority a zajistit jí podporu tibetského lidu.

S plným vědomím výše uvedených závazků navrhujeme, aby dalším krokem v procesu byla dohoda o zahájení seriózní diskuse o návrzích představených v tomto memorandu. Navrhujeme zahájit debatu, jejímž cílem bude stanovení efektivního mechanismu pro vedení této diskuse a jejího konkrétního časového plánu.